

CARL ELLIOTT¹

Evtanazija in samomor s filozofovo pomočjo

Legalizacija evtanazije in pomoči pri samomoru delujeta vse bolj neizogibno, ob tem pa večina zdravnikov občuti nelagodje. Britansko zdravniško združenje ter tudi mnoga medicinska združenja v ZDA vseskozi nasprotujejo legalizaciji evtanazije. Nedavna sprememba zakonodaje na avstralskem Severnem teritoriju, ki kot prva legalizira evtanazijo, je naletela na oster odpor Avstralskega zdravniškega združenja. Celo zdravniki, ki se zavzemajo za legalizacijo evtanazije, pogosto trdijo, da ne bi želeli sodelovati pri njej.

Pri tem pa, kot tudi pri drugih stvareh, filozofi razmišljajo po svoje. Medtem ko med njimi sicer ni popolnega soglasja – nekateri moralni filozofi namreč izražajo globoko zaskrbljenost glede evtanazije – so bili akademski filozofi vidni zagovorniki etičnih in zakonodajnih sprememb obstoječih predpisov, ki urejajo [oz. prepovedujejo] evtanazijo. Filozofi pravilno ugotavljajo, da evtanazija prinaša hitrejšo smrt trpečim bolnikom, kar je bolj humano kot njihovo počasno umiranje. Filozofi prav tako prepričljivo trdijo, da je težko racionalno razlikovati med moralnostjo prekinitve življenja vzdržujočega zdravljenja, za katero zdravniki menijo, da je v nekaterih primerih etično opravičljiva, in aktivno evtanazijo, za katero večina zdravnikov meni, da ni. Filozofi pa precej bolj kot zdravniki odražajo poglede javnosti, ki je v mnogih

državah naklonjena ideji smrti z zdravniško pomočjo.

Ko pa v nasprotju z zdravniki večina javnosti in filozofov podpira evtanazijo in pomoč pri samomoru, je rešitev jasna: naj delo opravijo filozofi. Zakonodajalec naj pooblasti filozofe, da izvajajo evtanazijo in pomoč pri samomoru. Dajanje smrtonosne injekcije je tehnično nezahteven postopek, ki bi se ga filozofi zlahka naučili. Že zdaj je v nekaterih zveznih državah ZDA tak postopek uzakonjen kot sredstvo za izvedbo smrtne kazni, brez pomoči zdravnikov. Če predpostavimo uvedbo ustreznih varovalk za preprečevanje zlorab, bi tak predlog odpravil del skrbi zdravnikov glede izvajanja evtanazije in pomoči pri samomoru.

Zdravniki nasprotujejo legalizaciji evtanazije iz znanih razlogov: bila bi v nasprotju s

poklicnimi prisegami in etičnimi kodeksi, s tem bi ogrozila moralne norme dolge zdravniške tradicije; ogrozila bi odnos med zdravnikom in bolnikom, v bolnike bi [upravičeno] zasejala dvom glede ciljev ohranjanja zdravja in življenja, ki so jim zdravniki zavezani; bila bi tudi korak navzdol po "spolzkem nagibu", vodeč k moralno [še bolj] zavrženim oblikam evtanazije, kot je npr. neprostoVOLjna evtanazija prizadetih.

Kljub temu pa bi se vprašanje evtanazije in samomora s filozofovo pomočjo lahko ognilo vsem tem problemom. Filozofi nimajo poklicnih priseg in kodeksov, so tudi neobremenjeni s tradicijo, ki mnoge zdravnike odvrča od izvajanja evtanazije. Poleg tega običajno ni posebnega odnosa med filozofi in bolniki, ki bi ga izvajanje evtanazije okrnilo. Še pomembneje – filozofi vidijo razliko med sprejemljivimi in nesprejemljivimi oblikami evtanazije, ki je nedoumljiva mnogim zdravnikom – to bi preprečilo zdrs po "spolzkem nagibu". Filozofi pa imajo še dodatno prednost, ker za razliko od zdravnikov ne vidijo razlike med ukinitvijo [brezupnega] življenje vzdržujočega zdravljenja in med dajanjem smrtonosne injekcije.

Nekateri filozofi so prepričani, da jim njihova poklicna pot in izobrazba ne zagotavlja pridobitve potrebnih veščin, ki bi jim omogočile izvajanje evtanazije. To je povsem upravičena skrb. Ampak mnogi zdravniki zase mislijo isto.

Evtanazija nikoli ni bila v središču medicinskega izobraževanja. Pravzaprav razen tehničnega znanja, ki bi zagotovilo hitro in nebolečo smrt, niti ni povsem jasno, kaj naj bi bile primerne veščine za izvajanje evtanazije. Ampak karkoli bi to že lahko bile, je razumno pričakovati, da, če so se jih zmožni naučiti zdravniki, ni razloga, da to ne bi držalo tudi za filozofe.

Nekatere filozofe, kot tudi mnoge zdravnike, bo, v kolikor bodo imeli dovoljenje za sodelovanje pri evtanaziji, skrbelo za svoj ugled. Ampak ta skrb predpostavlja, da je evtanazija etično sporno početje. V kolikor je evtanazija v resnici etično hvalevredno

početje, bo njeno izvajanje filozofe prikazalo v pozitivni luči in jim še utrdilo poklicni ugled. Razume se, da bi se, v kolikor bi imeli filozofi osebne zadržke proti aktivni evtanaziji, lahko odločili, da bi jo izvajali ali ne.

Kot je jasno tudi mnogim filozofom, obstaja razlika med tem, da misliš, da bi se nekaj moralo zgoditi, in tem, da misliš, da mora to hkrati narediti nekdo drug – med tem, da misliš, da bi bilo za nekoga najbolje, da umre, in tem, da misliš, da mora tega človeka ubiti nekdo drug. Slednje vključuje vprašanje osebne moralne odgovornosti za končanje človeškega življenja, česar pa filozofi ne upoštevajo. Če je tako, je treba ponovno premisliti implikacije tega, da neki poklicni skupini naložiš dolžnost, za katero se ta čuti slabo opremljena; o kateri imajo vsaj nekateri člani te poklicne skupine globoke moralne zadržke in ki prinaša tako potencialno težke posledice pri tistih, proti katerim je dolžnost usmerjena.

Opomba prevajalca: Pričujoči prispevek je izšel že pred 14 leti, ko se je v nekaterih državah na zahodu že razplamtela debata o evtanaziji in njeni legalizaciji; v tej debati pa v strokovni (predvsem bioetični) literaturi nekateri vodilni filozofi-bioetiki pogosto zagovarjajo legalizacijo evtanazije, medtem ko so ji zdravniki praviloma precej manj naklonjeni oz. ji večinsko nasprotujejo. Po izsledkih nedavno objavljene raziskave kar 80 % nemških zdravnikov nasprotuje legalizaciji evtanazije, kot rešitev pa vidijo razvoj paliativne medicine. Omenjeni prispevek se tematike loteva na nekoliko ironičen način, po objavi je zbudil veliko pozornosti, nekateri argumenti so postali nekakšen "klasični repertoar" nasprotnikov legalizacije evtanazije. V Sloveniji nas javna razprava o legalizaciji evtanazije zagotovo še čaka, najbrž v niti ne tako oddaljeni prihodnosti.

Prevedel: Urh Grošelj

-
1. Carl Elliot je profesor medicine, etike in prava na Univerzi McGill, Montreal, Kanada. Prispevek "Philosopher assisted suicide and euthanasia" je bil objavljen v ugledni reviji British Medical Journal (BMJ) 1996; 313: 1088-1089).